

DIN ISTORICUL PĂDURII ROMÂNEȘTI (II)

Coordonate bibliografice¹

CONSTANTIN BOTEZ

Trecutul fondului forestier și al activităților care îl continuă trebuie necontenit relevat ca o verigă de legătură în realizarea progresului social, între căutările și împlinirile generațiilor de ieri și cerințele epocii noastre. Pe drept cuvânt se remarcă în prefața primei noastre bibliografii forestiere că „*Istoria silviculturii unei țări este scrisă pe teren. Publicațiile o reflectă în mare parte. Cunoașterea lor este o necesitate simțită, deopotrivă, de specialiștii din producție, ca și de cercetătorii științifici, de cadrele didactice și nu mai puțin de studenți*”². Fără cunoașterea acestui trecut, istoria României, îndeosebi istoria economică și socială este lipsită de un element esențial, de proba evidentă și, adesea, inegalabilă a acestei ramuri la propășirea țării.

Prin corelarea multiplilor factori, prin analiza atentă, plină de grijă, prin măsurarea și compararea obiectivă a faptelor și evenimentelor avem posibilitatea să reliefăm conținutul unor fenomene istorico-economice și sociale³, în cazul de față istoricul fondului forestier al României interbelice, problemă cu valențe de o deosebită importanță pentru trecutul, prezentul și viitorul societății noastre. Analiza obiectivă, de pe pozițiile adevărului, ne-a permis, prin decantarea vastei problematice forestiere, să evidențiem nu numai evoluția și structuralismul ei; ci și plasarea pe coordonatele economiei naționale, ca și înțurcarea pe plan suprastructural⁴. Din aceleași considerente am urmărit să scoatem în relief cele mai hotărâtoare momente din lupta neobosită a unor apărători fideli ai aurului verde, fapt pentru care ne-am asumat datoria de a remarcă încheierea „ce s-a produs, pe de o parte, între cei care administrau, gospodăreau și apărau patrimoniul forestier și, pe de altă parte, plectora politicienilor, partidelor istorice care au văzut în bogăția lemnosă a masivilor păduroși doar o mină bună de comercializat”⁵. În jurul acestor realități s-au desennat atitudini dintre cele mai avansate în legătură cu apărarea perimetrului verde de capacitatea capitalului străin și a celui intern, de goana nesăvârșită după profit concomitent cu brăcuirea pădurilor rămase, fapt ce a determinat scăderea ponderii lor⁶.

¹ Partea întâi a fost publicată în *Cercetări istorice*, IX—X, 1978—1979, p. 497—515.

² *Bibliografia forestieră română 1860—1950*, București, Editura agrosilvică de stat, 1958, p. 5.

³ *Știința istorică în lumina sarcinilor ideologice actuale*, în „*Studii*”, an XXV (1972) nr. 3, p. 427—433.

⁴ C. Botez, *Probleme esențiale ale economiei forestiere interbelice reflectate în presa de specialitate*, lucrare prezentată la sesiunea științifică a Universității „Al. I. Cuza” Iași din 20—29 octombrie 1974, (mss.), 1974, p. 3.

⁵ *Ibidem*, p. 6—7.

⁶ Const. Blaj, *Pădurile din R.P.R. Evoluția suprafeței și importanța lor economică*, în „*Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași (Științe naturale)*, 1959, p. 210—218.

Bibliografia și istoriografia sînt unanimi în a recunoaște, fapt exprimat în mai multe rînduri, că procesul istoric, pe multiplele sale planuri, a fost și este dominat de probleme care dau naștere la o variată și bogată literatură. Prin excelență, ci au inclus în vasta problematică și domeniul economiei forestiere, pentru considerentul de bază că „aurul verde” a cîștigat noi valențe în procesul valorificării sale odată cu progresul societății. Întrucît noțiunea de literatură are un caracter și o sferă mai generală, fiind complexă și pentru ramura forestieră, am luat în cercetare doar literatura științifică de specialitate și literatura de tangență cu problema agrară, datorită puternicilor afinități existente între ele. Literatura silvică însă, față de lucrările referitoare la problema agrară, a fost în anumite momente mai puțin concludentă, deși era rezultatul unor uriașe strădăni depuse de o parte a personalului silvic și de economiștii timpului. Faptul motivează de ce se impune elaborarea de lucrări asupra acestei probleme, care să fie rodul activității de cercetare prin excelență a unor istorici, mai cu seamă pentru că, numai consultînd titlurile lucrărilor, studiilor și articolelor din perioada interbelică, care singure pot alcătui un volum bibliografic⁷, se degajă informații deosebit de utile pentru istoria economică politică și socială a României.

Tratarea științifică a temei a impus necesitatea recurserii la o arie vastă și la un număr variat de izvoare istorice și acestea datorită faptului că, pentru ca o concluzie să aibă o temelie solidă, trebuie să țină seama, nu de fapte răslețe, ci de *întreg ansamblul* faptelor referitoare la problema analizată.

În acest spirit, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, sublinia că „istoria mișcării muncitorești, a partidului comunist este legată indisolubil de dezvoltarea economică, politică, științifică și culturală a țării, de progresul forțelor de producție, de acțiunea legilor sociale obiective și a diferiților factori interni și externi care au influențat istoria României”⁸. Aceste indicații au o valoare deosebită și pentru tema noastră, permițînd ca, pe baza variatelor și bogatelor informații, să se ajungă la o stabilire precisă a faptelor.

Documentația largă, recurgerea la izvoarele inedite și temeinica analiză a celor editate, ajută la justa înțelegere a problematicii complexe privitoare la rolul fondului silvestru.

Dintre toate lucrările referitoare la evoluția fondului forestier în perioada istorică cuprinsă între decembrie 1918 și Dictatul de la Viena, cele mai numeroase sînt cu caracter economic, ele permițînd, prin tematica abordată, urmărirea manifestărilor concrete ale factorilor economico-financiari. Deosebit de utile sînt *sintezele* și *monografiile* alcătuite în trecut pe întreaga ramură forestieră. Unele din ele se remarcă prin analiza modului de administrare și conceptele preocupărilor în raport cu cerințele științei moderne⁹, prin analiza structurii pe clase de vîrstă, gen și specii ale fondului forestier¹⁰. În perioada interbelică se disting cu deosebire lucrările elaborate și semnate de M. D. Drăcea, Ilie C. Demetrescu, Const. D. Chiriță, Vasile Sabău, M. P. Florescu, Dinu Valeriu, Marin Popescu-Spîneni și alții. De pildă, Dinu Valeriu a procedat la studierea doctrinei și politicii forestiere din statele Europei și Americii spre a prezenta, prin comparație, politica forestieră din România. Autorul a avut în vedere cit mai multe aspecte ale problemei, preocupările sale pendulînd între concepție și posibilitățile realizării ei. Acest fapt l-a ajutat să prevadă, în limitele gîndirii timpului, obiectivele unui plan de acțiune

⁷ În mare parte titlurile sînt cuprinse în *Bibliografia forestieră română, 1800—1956*, București, Editura agrosilvică de stat, 1958, 534 pag.; pentru domeniul forestier din Bucovina se remarcă lucrarea lui Erich Beck, *Bibliographie zur landeskunde der Bukowine*, München, 1966, 378 p. În anul 1934 s-a demonstrat necesitatea alcătuirii ei în raport cu bibliografia forestieră internațională (Ilie C. Demetrescu, *Bibliografia forestieră internațională și problema celei românești*, București, 1934, 22 p.). O bibliografie izbutită a fost alcătuită în 1945, ca o componentă a corpusului: *Bibliografia românească — știință, tehnică, economie* —, de Octav Păduraru rămasă, regretabil, în manuscris.

⁸ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România* București, Ed. politică, București, 1966, p. 5—6.

⁹ Valeriu Dinu, *Administrație și politică forestieră în spiritul doctrinei și practicii moderne*, București, 1939, 32 p.; Idem, *Elemente de politică și administrație forestieră*, București 1937; Idem, *Politica forestieră, Evoluția și studiul actual al doctrinei*, București, 1937; Idem *Politica forestieră națională. Doctrina modernă și realizările epocii 1918—1938*, București, 303 p.; Vasile Sabău, *Organizarea producției forestiere*, București, 1937, 83 p.; I. Tăcutu, *Monografia forestieră*, București, 1938, 163 p.

¹⁰ M. P. Florescu, *Pădurile României*, București, 1925, 59 p.

favorabil vieții forestiere, concretizat în : măsuri pentru naționalizarea industriei lemnului și a comerțului cu produse de atare gen : gospodărirea în așa fel a consumului intern încît să se producă o evidentă economisire a materialului lemnos ; refacerea masivelor păduroși, pretutindeni unde statistica indica o diminuare a acestora ; comasarea unor terenuri mai puțin fertile în vederea creării de păduri în regiunile blîtuite de secetă și acolo unde regimul apelor sau apărarea națională le necesita ; mărirea patrimoniului forestier național prin împădurirea terenurilor degradate și a celor ce nu puteau fi utilizate pentru alte culturi ; organizarea unei eficace propagande pentru pădurea și lemnul românesc în scopul formării unei conștiințe forestiere etc.¹¹. Același autor, tot pe baza criteriului de comparație, a relevat elementele componente ale politicii și administrației forestiere, ajungînd însă la concluzia exagerată că controlul organelor executive de la noi se plasa înaintea tuturor țărilor forestiere din Europa¹². Rezultă, deci, o serie de prevederi care fac cîste înaintașilor științei silviculturii.

Totodată, de un real folos sînt articolele cuprinse în mari sinteze realizate în colectiv, cu accent pe legislația silvică¹³, politica forestieră¹⁴, cultura, exploatarea pădurilor¹⁵ și evoluția industriei lemnului¹⁶, sau de personalități științifice¹⁷, azi în volume cu arie geografică restrînsă care analizează atît potențele economiei silvice, cît și viitorul industriei forestiere din unele provincii¹⁸.

Dintre toate acestea, materialele cuprinse în *Enciclopedia României* și monografia lui V. N. Madgearu fac dovada alcătuirii lor pe baza unei serioase documentații. În urma unor asemenea studii, autorii au ajuns la concluzia că, sub raport juridic, de pildă, „eficacitatea legilor silvice românești a fost și este discutabilă în mare măsură”¹⁹ din cauza nerespectării lor și a lipsei unei administrații silvice corespunzătoare, ce impunea, în special, încurajarea întreprinderilor care urmăreau o industrializare mai accentuată a lemnului, inclusiv chimizarea lui²⁰.

Deosebit de travaliu la scară națională sau provincială, numeroși autori²¹ au stăruit asupra lucrărilor la tema privită cu caracter zonal, ca și asupra fondului forestier aparținînd unor mari instituții. Acest gen de monografii redactate în mod deosebit pe baza materialului cules la fața locului de contemporani, referitoare la activitatea pe multiple planuri în sate, orașe și județe, alcătuiește, ca urmare, o altă categorie de izvoare. Valoarea lor documentară este cu atît mai mare, cu cît tratează detalii care, în mod firesc, nu pot fi incluse în volume de sinteză.

Informații documentare prețioase referitoare la economia forestieră în perioada interbelică se află și în cîteva monografii elaborate în zilele noastre²². Altele, profilate pe studierea

¹¹ Valeriu Dinu, *Politica forestieră națională...*, p. 283—284.

¹² Idem, *Elemente de politică și administrație...*, p. 259.

¹³ *Enciclopedia României*, vol. III, p. 95—109.

¹⁴ *Ibidem*, p. 161—167.

¹⁵ *Ibidem*, p. 449—466.

¹⁶ *Ibidem*, p. 933—940.

¹⁷ V. N. Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, București, 1940.

¹⁸ *Industria și bogățiile naturale din Ardeal și Banat*, Cluj, 1927, p. 218—239 ; 243—204; *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul (1918—1928)*, București, 1929.

¹⁹ *Enciclopedia României*, vol. 3, p. 107.

²⁰ *Ibidem*, p. 940.

²¹ S. Dimitrovič, *Istoricul și organizația pădurilor Fondului Bisericesc Ortodox Român din Bucovina*, Cernăuți, 1922, 53 p.; M. P. Florescu, *O pagină hărăzită apărării patrimoniului forestier al eșoriei spitalelor civile din București*, București, 1937, 7 p.; Idem, *Pădurile județului Neamț*, București, 1925, 15 p.; C. C. Georgescu, *Pădurile Cadrilaterului*, Cernăuți, 1928, 44 p.; M. G. Georgescu, *Problema silvică a Vrancei*, Focșani, 1937, 46 p.; Aurel Gociman-Oituz, *Industria și comerțul lemnului în județul Trei Scaune*, Cluj, 1932, 47 p.; M. Petruț, *Pădurile de la limita dintre Vlăsia, Mostiștea, și Bărdăgan*, București, 1937, 14 p.; Emil Pop, *Problema pădurilor din Ardealul de Nord*, Sibiu, 1941, 7 p.; Adonis Popov, *Ajacerarea cu compozosoratul Borșajudețul Maramureș*, București, 1933, 8 p.; St. Rubțov, *Împădurirea stepelor românești*, Cetatea Albă 1935, 218 p.; Ion Moga, *Din trecutul economic al comunei Săliște*, Sibiu, 1929, 66 p.; Iona I. Ciomac și V. Popa Necșa, *Munții Apuseni. Cercetări asupra stărilor economice din Munții Apuseni*, București, 1936, 305 p.; Al. Bărbat, *Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului*, Cluj, 1938, 320 p.; Gh. Verșescu, *Monografia comunei Tarcău, județul Neamț*, P. Neamț, 1942, p. 282—284.

²² *Dezvoltarea economiei forestiere în R. S. România. Culegere de date statistice*, București, 1967, 294 p.; *Dezvoltarea economiei forestiere în România*, București, 1969, 55 p.

cu precădere a economiei forestiere concrete sau pe prezentarea evoluției ramurii în anii socialismului, se referă numai tangențial la problema luată de noi în cercetare²³.

Cum este și firesc, mulți dintre autori au stăruit în trecut asupra regimului proprietății forestiere și a mijloacelor necesare pentru consolidarea²⁴ acestui pilon de bază al societății burgheze. Chestiunea revine în dese rânduri și în legătură cu tratarea posesorilor²⁵ și a tranzacțiilor prin contracte²⁶. Totodată, au fost puse în evidență consecințele nefaste ale proprietăților particulare asupra exploatării fondului silvic, subliniindu-se cu deosebită tărie „exproprierea lor în interesul general al țării și pentru cauză de utilitate națională”²⁷.

Procesul despăduririi devenise, cu adevărat, extrem de avansat pe ambele versante ale Carpaților încă din perioada anterioară primei conflagrații mondiale. Proprietatea privată asupra fondului forestier a permis o exploatare anarhică și a dus la micșorarea acestei așuții.

În activitatea nestăvilită după profituri maxime, capitaliștii au distrus nu numai masivele păduroase situate în apropierea centrelor industriale, ci și pădurile care aveau importanță deosebită pentru protecția solului și a centrelor populate, fără să ia măsuri de regenerare. Vorbind despre această politică, K. Marx arată că „dezvoltarea culturii (forestiere — n.ns.) și industriei, în general, a fost totdeauna atât de activă în distrugerea pădurilor, încât tot ce a făcut pe de altă parte pentru întreținerea și producerea lor constituie o mărime cu totul neglijabilă”²⁸ (subl. ns.).

Ideile lui Karl Marx corespund intru totul și realităților din țara noastră atât pentru epoca modernă, cât și pentru întreaga perioadă interbelică. Strigătul de alarmă dat de specialiștii români nu trebuie considerat ca o figură retorică, ci ca o tristă realitate; factorii politici aveau datoria, neonorată în mare parte, de a ține cont de legile pădurii, de directivele științei silvice și ale slujitorilor ei competenți, ca raportul dintre pădure și factorii materiali și imateriali folositori omului să nu fie răsturnat în detrimentul pădurii, că trebuia aplicată o politică chibzuită care să înlăture teama de a ajunge la consecințele unei crize a pădurii, îndeosebi a rășinoaselor²⁹.

Plecând de la această realitate, specialiștii au subliniat că, față de trecut, când au existat bunuri asupra cărora ființa „plena proprietate”, adică dreptul de a se uza de ele fără limită, în epocile moderne și, îndeosebi, contemporană erau necesare, dimpotrivă, la cele mai multe bogății, numai o folosință uzurfructuasă, fără îngăduință în abuzuri. Pădurile au fost și fac parte din această ultimă categorie. Orice abuz asupra fondului forestier a constituit o gravă imprudență care a provocat urmări nefaste de nebanuit evoluției economice. În consecință, din interesul de a estompa fărădelegile în exploatarea aurului verde, unii autori au subliniat necesitatea ca statul să-și sporească rolul său intervenționist. Dacă societățile — scria

²³ Vezi între altele, Ilie Dincă, *Dezvoltarea economiei forestiere a României*, București, Editura C.E.R.E.S., 1970; Idem, *Economia forestieră a țărilor europene*, București, Editura Ceres, 1972; D. Ivănescu, *Din istoria silviculturii românești*, București, Editura Ceres, 1972; J. Filipovici și C. I. Zărescu, *Probleme de economie forestieră*, București, Editura Agrosilvică 1956, p. 83—147.

²⁴ Gh. Agaple, *Mijloace de consolidare a proprietății forestiere*, București, 1937, 6 p. St. Bărbulescu, *Generalități asupra consolidării proprietății forestiere*, București, 1937, 6 p.; Ilie C. Demetrescu, *Consolidarea proprietății agricole din punct de vedere forestier*, București, 1937, 22 p.; M. P. Florescu, *Generalități asupra necesității consolidării proprietății forestiere*, București, 1937, 9 p.; Coman Marinescu, *Necesitatea consolidării proprietății forestiere* București 1937, 10 p.; D. A. Sburlan, *Necesitatea consolidării proprietății forestiere*, București, 1937, 3p.; Societatea „Progresul Silvic”, *Necesitatea și mijloacele de consolidare a proprietății forestiere* București, 1937, 110 p.

²⁵ Tiberiu Cernescu, *Istoricul pădurilor posesorate din Ardeal*, București, 1940, p. 98—98; Vasile V. I. Caramolea, *Composoratele de foști iobagi din Țara Oltului*, Cralova, 1944 31 p.; Iosif Jivan, *Composoratele de pădure din Transilvania, Banat și controlul statului*, Gherla 1936, 72 p.; Idem, *Composoratele de pădure*, Deva, 1940, 2 p.

²⁶ Mitiță Constantinescu, *Contractele de vânzare pentru exploatarea pădurilor față de legislația agrară și silvică*, București, 1926, 54 p.

²⁷ Însuși titlul unei lucrări ce aparține lui Budu C. N., *Pădurile și exproprierea lor în interesul general al țării și pentru cauză de utilitate națională*, Bacău, 1919, 87 p. demonstrează cât de îmbrățișată era această idee.

²⁸ K. Marx, *Capitalul*, vol. II, Ed. P.M.R., 1951, p. 201.

²⁹ Ioan P. Diaconescu, *op. cit.*, p. 136.

un contemporan — nu înțeleg să se achite integral și de bună voie de datoriile ce incumbă simțul de solidaritate cu noile generații care au și ele dreptul să beneficieze de foloasele pădurii, „statul să facă obligatorii aceste datorii, legiferînd și luînd măsuri cuvenite”³⁰. Și, într-adevăr, după desăvîrșirea constituirii statului național român, constatăm ca element nou, determinat de promovarea politicii „prin noi înșine”³¹, creșterea intervenției statului în toate sectoarele economiei naționale³². Etatismul a determinat în anumite perioade creșterea patrimoniului economic al statului și a capitalului „național”. În domeniul silviculturii, acest fapt se reflectă în elaborarea unei legislații forestiere cu rol unificator, în creșterea suprafeței păduroase deținute de stat și în descreșterea celei aparținînd proprietarilor și instituțiilor publice, în dezbaterea unor probleme în literatura de specialitate în legătură cu exploatarea și valorificarea chibzuită a pădurilor etc.

În strînsă legătură cu proprietatea forestieră a fost tratată problema definirii politicii economice în domeniul silvic, problema care a antrenat mulți specialiști³³, ca și reprezentanți ai marii burghezii indeosebi acei înregimentați în P.N.L., interesați să întroneze o politică etatistă. Prin excelență, această chestiune apare documentată pe larg la Vintilă Brătianu³⁴, care a căutat să subordoneze liberalilor, spre administrare și exploatare, cele mai importante bogății ale solului și subsolului. Vintilă Brătianu, în 1922, ca și alți autori de mal tirziu³⁵, căuta să promoveze linia națională în domeniul forestier, de afirmare a intereselor capitalului autohton. Totodată, specialiștii au luat poziții față de exploatarea nechibzuită a lemnului³⁶, manifestată mai cu seamă în primii ani postbelici, în bună parte cu scopul de a asigura venituri în buget, iar mai tirziu împotriva tăierilor fără discernămint. Ei au subliniat în repetate rânduri că în domeniul forestier, ca și în celelalte ramuri ale economiei, nu trebuie să guverneze decît o politică unitară, bine organizată³⁷, pentru ca roadele să fie salutare³⁸.

Corelat cu politica silvică, s-a pus un accent deosebit pe problema protejării solului silvic³⁹ și agricol⁴⁰, pe strînsa lor interferență⁴¹. Legătura dintre unele zone mîntane bogate în păduri și posibilitatea dezvoltării agriculturii a fost viu dezbătută în perioada interbelică, reliefîndu-se, atît aspectele negative, cît și cele pozitive. După cum demonstra Lucia Apolzan, în locul pădurilor de stejari din munții Apuseni, care au rămas de domeniul amintirilor, „cresc frumoase holde. Regiunea are astăzi un caracter aproape exclusiv agricol”⁴². Legătura dintre aceste două compartimente apare în mod deosebit în primii ani postbelici prin politica creării izlazurilor comunale. Specialiștii din trecut au consacrat problemei cîteva lucrări și studii pre-

³⁰ *Ibidem*, p. 128.

³¹ I. Saizu și C. Botez *Cu privire la politica economică „prin noi înșine” în anii 1922—1928* în „Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza din Iași”, istorie tom. XV, (1969) fasc. p. 227—244.

³² I. Rădulescu, *Evoluția capitalismului și intervenția statului în economie*, în „Lupta de clasă” an. XLVII (1867), nr. 1, p. 42; O. Clătică în *legătură cu funcția economică a statului capitalist*, în „Anale de istorie”, an. XIV (1968), nr. 5, p. 120—121; I. Saizu, *Cu privire la rolul statului în economia națională (1922—1928)*, în „Anuarul Institutului de „A.D. Xenopol”, XVI (1977), p. 211—223.

³³ Vezi, între alții, H. Brauner, *Problema lemnului în România*, București 1924, 48 p.; Aureliu Eliescu, *Politica forestieră*, București, 1922, 11 p.

³⁴ Vintilă Brătianu, *Politica de stat a lemnului*, București, 1922, 23 p.; Ilie C. Demetrescu, *Politica forestieră a României*, 1937, 24 p.

³⁵ Vezi, între alții, Ilie C. Demetrescu, *Politica forestieră românească în lumina legislației silvice postbelice*, București, 1933, 32 p.; P. Ioan, *Politica silvică națională*, București, 1936, p. 62.

³⁶ M. P. Florescu, *Problema exploatarei întregului masiv forestier al României*, București, 1924, 21 p.; *ibidem*, *Războiul contra pădurilor României*, București, 1925, 23 p.; *idem*, *Sacrificarea pădurilor*, București, 1939, 20 p.

³⁷ C. I. Ionescu, *Organizarea economiei lemnului*, București, 1936.

³⁸ Dim. S. Drimbă, *Două politici forestiere*, București, 1936, 7 p.

³⁹ C. D. Chiriță, *Problema solului în silvicultura română*, București, 1933, 68 p.

⁴⁰ At. Haralamb. *Opera instituțiilor forestiere la păstrarea și îmbunătățirea solului fărăi*, București, 1944, p. 149—167.

⁴¹ Marin Drăcea, *Legătura dintre exploatarea agricolă și cea silvică*, București, 1931, 30 p.

⁴² Lucia Apolzan, *Portul și industria casnică textilă în Munții Apuseni*, București 1944, p. 25.

țioase. Se cuvin amintite aici contribuțiile lui Petre I. Antonescu⁴³, Ilie D. Demetrescu⁴⁴, Gh. Nedici⁴⁵, V. N. Stinghe⁴⁶, care au insistat pentru aplicarea unor măsuri menite să asigure conservarea pădurilor, utilizarea intensivă a puterii de producție a pășunelor spre a se da posibilitatea creșterii în condiții optime a sectorului zootehnic.

Literatura consacrată politicii silvice s-a referit și la problema solului alpin⁴⁷, relieftul și funcția lui economică, importanța pădurilor și masivurilor montani pentru apărarea națională⁴⁸, valoarea fizică și mecanică deosebită a rășinoaselor⁴⁹, utilizarea pentru păstorit, una dintre străvechile practici ale poporului nostru⁵⁰.

Un alt grup de autori și-au consacrat preocupările lor amenajamentelor silvice, adică tehnicii punerii în valoare și regenerării pădurilor⁵¹, considerată de unii⁵² ca insuficient precizată în legislația silvică interbelică, precum și tehnicii de proiectare în domeniul forestier⁵³, aplicării unei formule mai avansate în domeniul exploatărilor forestiere, în general⁵⁴, și în cele cooperatiste, în special⁵⁵.

O prevedere care face cinsto literaturii de specialitate din trecut se referă la necesitatea transformării terenurilor sterile în terenuri productive pe calea împăduririlor⁵⁶ și a irigațiilor⁵⁷. Problema s-a pus mai acut după epoca de exploatare nechibzuită a lemnului în anii 1919–1920, când au fost încălcate cele mai elementare reguli silvice.

Literatura epocii a consacrat un mare volum preocupărilor legate de refacerea fondului silvic. În modul de conservare a pădurilor se oglindește în covârșitoare măsură simțul de prevedere și de solidaritate între generații. Care era însă situația reală în acest domeniu la noi? Răspunsul era unul și mereu același, prezentat însă sub diverse formulări: slaba preocupare pentru împădurirea terenurilor depopulate de arborete. „*Egoismul societății de azi* – scria în 1929 unul din specialiștii în economia silvică – *a condus la o rea îngrijire a pădurilor, care, de cele mai multe ori, n-au la unitatea de suprafață nici numărul de arbori, nici volumul, nici esențele cele mai valoroase proprii regiunii, pe care ar trebui să le aibe ca să fie adevărate păduri, astfel ca, transmitându-le generațiilor viitoare, acelea să fie recunoscutoare și mulțumite, nu înșelate*”⁵⁸. Fenomenul era aproximativ privit și la nivelul autorităților centrale. Iată ce demonstra același autor: „*Statul nu promovează o operă de împădurire în stil mare, nedând mijloace suficiente agenților lui și neexercitând o acțiune energică pentru împăduriri la particulari*”⁵⁹.

Necesitatea reimpăduririlor, a împăduririi terenurilor neproductive, ca și a corectării și a influențării debitului riurilor au determinat cu acuitate, mai mult ca oricând, acordarea unei atenții deosebite profilului învățământului silvic de toate gradele. Plecând de la unele rea-

⁴³ Petre I. Antonescu, *Isclazurile comunale și problema silvică pastorală la munte*, București, 1921, 51 p.

⁴⁴ Ilie C. Demetrescu, *Pășunatul în pădurile statului și politica preșului*, București, 1937, 4 p.

⁴⁵ Gh. Nedici, *Importanța pădurilor și pășunatul în pădure*, București, 1934, 26 p.

⁴⁶ V. N. Stinghe, *Pădurile și legea pășunilor comunale*, București, 1921, 15 p.

⁴⁷ At. Haralamb, *Pădurea și golul alpin*, București, 1938, 32 p.; V. Precup, *Pășunile noastre alpine*, Bistrița, 1933, 112 p.

⁴⁸ Cezar Cristea, *Rolul pădurilor în economia și apărarea națională*, București, 1934, 79 p.

⁴⁹ D. S. Drimbă, *Etude physique et mecanique du bois roumaine*, Nancy, 1932, 247 p.

⁵⁰ Romulus Vula, *Tipuri de păstorit la români*, Editura Academiei, 1964, 252 p.; Tiberiu Morariu, *Viața pastorală în munții Rodnei*, 1937, 257 p.; I. I. Otel, *Cercetări asupra păstoritului în Vrancea*, București, 1936, 152 p.; L. Someșan, *Viața pastorală*, București, 1933, 302 p.

⁵¹ E. L. Biolley, *Amenajarea pădurilor prin metode experimentale și în special metoda controlului*, Cluj, 1937, 174p.; Ilie C. Demetrescu, *Amenajamentul în legislația forestieră românească*, București, 1936, 7p.; V. N. Stinghe, *Amenajarea pădurilor*, București, 1939, 260 p.; V. Sabău, *Politica de amenajare a pădurilor românești în lumina statisticii*, București, 1937, 65 p.

⁵² Ilie C. Demetrescu, *Amenajamentul în legislația...*, p. 6.

⁵³ Centrul de documentare forestieră, *Tehnica nouă în proiectarea forestieră*, București 1944, 62 p.

⁵⁴ G. Nicolau-Birlad, *Tehnica forestieră*, vol. I–II, Brănești–Ilfov, 1933–1934, 400 p.; E. Przemetchi ș.a., *Tehnica împăduririlor*, București, 1937, 456 p.

⁵⁵ E. Vâlceanu, *Îndrumări tehnice pentru cooperativele forestiere*, Buc. 1930.

⁵⁶ George P. Antonescu, *Împădurirea terenurilor neproductive*, Buc., 1927, 9 p.

⁵⁷ Marin Chirișescu-Arva, *Pădurea și problema irigației aeriene în agricultură*, București, 1932, 28 p.

⁵⁸ Ioan P. Diaconescu, *op. cit.*, p. 130.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 131.

lități triste⁶⁰, inclusiv insuficiența personalului tehnic pentru administrarea și exploatarea fondului silvic⁶¹, unii dintre autori i-au conturat perspective sumbre în cazul în care nu se elaborau măsuri chibzuite și energice⁶².

Specialiștii din trecut au pus un accent aparte pe nevoia ca în domeniul administrării, exploatarei și valorificării auriului verde știința silvică să decidă, combătându-se astfel greșelile unor politicieni, care, călcând principiul competențelor, etalau ambiția de a da directive în chestiunile forestiere. Consecința firească a acestui proces era faptul că, în țări, se aplicau măsuri călăuzite de interese momentane în dauna celor permanente și de satisfacerea unei minorități în defavoarea interesului general, că pădurile continuau să fie obiectul de promisiune făcut de candidați în campaniile electorale pentru a obține mai ușor sufragiul maselor⁶³.

Cel mai bun sfetnic al atitudinii față de acest vast și prețios patrimoniu era, pe de o parte, *știința silvică*, pentru popularizarea căreia erau necesare diferite forme, iar, pe de altă parte, *conștiința silvică generalizată* la nivelul întregii societăți. Interdependența dintre cele două elemente se reflectă în faptul că primul influențează pe al doilea, iar acesta, la rândul său, rezolvă cerințele sistematice, științifice silvice. Din această încercătură perfectă, generalizată, bogăția pădurilor sau aurul verde putea cunoaște o proprie prosperare și influența în sens pozitiv structura societății și numeroase elemente din suprastructura ei (arta, literatura etc.). Aceste idei aduc pe podiumul istoriei de astăzi încă odată înțeleapta cugetare de acum 19 veacuri a lui Plinius cel bătrîn: Darul cel mai de seamă ce i s-a dat omului (*Summum munus homini datum*) este pădurea!

Caracterul științific al politicii forestiere trebuie să rezulte și din faptul că, în timp ce cercealele, conform ciclului de producție, solicitau activitatea unui an de producție, apoi rezervele refăcându-se, în domeniul lemnului forțarea tăierilor peste limita normală de refacere determina o rapidă diminuare a uneia dintre cele mai mari și importante avuții naționale.

Concomitent cu dezbaterea problematicii pur silvice reliefate mai sus, s-a acordat o atenție aparte chestiunilor care completa acest domeniu, mai cu seamă celor de economie forestieră, care pornesc de la materia primă până la formele de comercializare.

În concordanță cu aspectul respectiv este necesar să reliefăm că, în trecut⁶⁴, dar mai ales în zilele noastre⁶⁵, atât economiștii, cît și istoricii au consacrat unele lucrări studierii variatelor întrebări ale lemnului. În una din acestea, au fost cuprinse cele mai diverse aspecte ale întrebării lemnului: chimizarea, distilarea uscată, producerea viscozei, a gazelor și a celulozei fără a mai aminti multiplele folosințe în construcții și gospodării. Constatînd neajunsuri serioase în valorificarea chimică a lemnului, autorii volumului, au făcut propuneri prețioase în legătură cu descompunerea termică pentru obținerea unor rășini, a tananților, a celulozei și a cărbunelui activ, concomitent cu zaharificarea, conservarea, ignifugarea și înobilarea lui⁶⁶, propuneri care, însă, n-au fost luate în seamă decît într-o foarte mică măsură. În alte lucrări

⁶⁰ M. P. Florescu, *O pagină dureroasă în evoluția corpului inginerilor silvici*, București, 1921, 12 p.; *Idem*, *O pagină dureroasă din evoluția învățămîntului silvic superior*, București, 1922, 32 p.

⁶¹ M. P. Florescu ș.a., *Răspîndirea inginerilor silvici din România la 1 iunie 1920*, București, 1920, 32 p.

⁶² M. P. Florescu, ș.a., *Soarta Învățămîntului silvic superior*, București, 1921, 8 p.

⁶³ Ioan P. Diaconescu, *op. cit.*, p. 132.

⁶⁴ Vezi, între altele: *Industria hîrtiei și artelor grafice. Date și observațiuni*, București 1928; George Ioanîțu, Nicolae Costache, *Industria hîrtiei în România*, București, 1934, 73 p.; C. Bungetian, *Studii și perspective în transporturi și industria chimică a lemnului în România*, București, 1921, 79 p.; *Contribuțiuni la problema materiilor prime în România*, vol. 1; *Problema lemnului în România. Valorificarea chimică a lemnului*, București, 1939, 540 p.

⁶⁵ C. D. Albu, *Cînd lemnul se transformă în mătase*, București, 1969, 32 p.; Aurel Dimboiu *De la piatră la hîrtie*, București, 1964, 346 p.; Al. Bărbat, *Fabrica de hîrtie de la Zărnești (1852—1878)*, în „Studii și articole de istorie”, vol. IV, București, 1962; D. Berlescu, C. Botez, I. Saivu, *File din istoricul fabricii de celuloză și hîrtie „Letea” Bacău*, Bacău, 1969, 285 p.; O sumă de alte lucrări au fost cuprinse de S. Jaco în *Bibliografia privind istoria hîrtiei în România*, apărută în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, Historia, an XIV, 1969, fasc. I.

⁶⁶ *Contribuții la problema materiilor prime...*, p. 448—450.

au fost relevate diverse aspecte, aparent secundare: funcția pădurii ca loc de agrement⁶⁷, estetica forestieră⁶⁸, utilizarea lemnului în sculptură⁶⁹, în genere, ca mijloc de creație⁷⁰.

Valoarea deosebită a lemnului ca materie primă a determinat, ca și în ramura petrolului, atragerea de timpuriu a capitalului, problemă care, împreună cu creditul forestier, a constituit un alt aspect ce a preocupat pe specialiști. Ilie C. Demetrescu⁷¹, Mihail P. Florescu⁷², Eug. Vlăceanu⁷³ și alții au căutat să pună în evidență problema investițiilor în raport cu cerințele de producție. Privită numai sub acest unghi, chestiunea financiară, așa cum o prezintă autorii din trecut, este foarte puțin concludentă în stabilirea structurii finanței după proveniență, coeficientul deținut de capitalul străin etc. Abia în zilele noastre, un colectiv sub conducerea acad. Costin Murgescu⁷⁴ a elaborat un valoros volum care surprinde aspecte extrem de interesante privitoare la infiltrația capitalului străin. Cu această ocazie a fost urmărită penetrația pe multiplele sale căi și în domeniul economiei forestiere. I.a o scară mai redusă, analiza problemei a fost operată mai înainte într-un interesant articol datorat lui V. Axenciuc⁷⁵, care a pus într-o lumină nouă unele aspecte concrete legate de evoluția capitalului în industria forestieră a României din primul deceniu interbelic, după proveniența, mărimea, „mișcarea” între diferite societăți monopoliste și rata ridicată a profitului. Se impune, totodată, articolul lui N. Marcu⁷⁶, care tratează variatele aspecte ale economiei forestiere din cele două decenii ale perioadei interbelice.

Un grup restrins de lucrări supun atenției, prin prisma interesului burghez, problema forței de muncă în procesul de producție din ramura forestieră⁷⁷ și evoluția legislației muncii⁷⁸. Unele din ele se referă și la fenomenul șomajului cu schimbările sale înregistrate în perioada interbelică⁷⁹. Analiza atentă a faptelor demonstrează că intrarea industriei forestiere, de la finele anului 1926, într-o adâncă criză a produs perturbații în ramurile cu care întreținea relații economice. Cu toate că o mare parte din autori au folosit informații utile, inclusiv statistici bogate, nu au fost surprinse convingător și obiectiv fenomenele manifestate în ciclul crizei. Informațiile referitoare la problematica socială au putut fi completate prin articolele și statisticile din publicațiile *Inspecția muncii*, care apar după anul 1925.

⁶⁷ C. V. Nicolau-Birlad, *Problema pădurilor de agrement*, Cernica, 1936, 74 p.

⁶⁸ Idem, *L'esthétique forestière et ses objectifs*, Budapesta, 136, p. 10.

⁶⁹ Nicolae Iorga, *Sculptura în lemn*, Vălenii de munte, 1921, 29 p.

⁷⁰ P. Ioan, *Muncă și creație românească în domeniul forestier*, București, 1939, 30 p.; Paul N. Stahl, *Meșteri țărani români și creațiile lor de artă*, București, Editura Enciclopedică, 1969, 100 p.; Henri H. Stahl, Paul H. Stahl, *Civilizația vechilor sale românești*, București, Editura științifică, 1968, 98 p.; Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor de vâlmășe românești*, vol. I, București, Editura Academiei, 1958, p. 226—281 (capitolul II și capitolul III; Poienile naturale și artificiale), vol. III, p. 367—386 (capitolul despre păduri și curături); C. Botez, *Fondul forestier, regimul juridic și industria lemnului în România (1922—1928)*, (mss.), f. 54—55.

⁷¹ Ilie C. Demetrescu, *Capitalul în economia forestieră*, București, 1937, 18 p.; Idem, *Despre creditul forestier*, București, 1938, 16 p.; idem, *Finanțarea economiei noastre forestiere*, București, 1938, 16 p.; Idem, *Problema creditului forestier sub condițiunile românești*, București, 1938, 27 p.

⁷² Mihail P. Florescu, *Capitalul și munca românească în întreprinderile și administrațiile silvice*, București, 1937, 15 p.; idem, *Creditul forestier românesc*, București, 1938, p. 7.

⁷³ Eug. Vlăceanu, *Creditul forestier*, București, 1938, p. 7.

⁷⁴ *Contribuții la istoria capitalului străin în România de la sfârșitul primului război mondial până la ieșirea din criza economică din 1929—1933*, București, Editura Academiei, 1960, 591 p.

⁷⁵ V. Axenciuc, *Contribuții la cercetarea pătrunderii și dominației capitalului străin în industria forestieră a României în perioada stabilizării relative a capitalismului*, în „Probleme economice”, an X (1957), nr. 11.

⁷⁶ N. Marcu, *Din istoricul economiei forestiere a României interbelice (1919—1939)*, în „Studii”, nr. 4/1971, p. 777—793.

⁷⁷ Traian Herolu, *Probleme noi în munca forestieră*, București, 1941, 25 p.

⁷⁸ D. R. Ioanțescu, *Istoricul legislației muncii în România*, București, 1919; Idem, *Legislația muncii în România*, București, 1926.

⁷⁹ Ion N. Iazaru, *Problema șomajului. Aspecte naționale și internaționale*, București, 1936, 136 p.; G. Banu, *Șomajul în România*, București, 1831, 97 p.

Spre deosebire de caracterul sporadic al lucrărilor din trecut, istoriografia socialistă a luat problema respectivă în cercetare amănunțită, aducînd, prin stăruința unor specialiști⁸⁰, contribuții de seamă la analiza veridică a situației materiale a muncitorilor forestieri. Aceștia chestionează, ca și analiza cadrului legislativ și a formelor multiple de manifestare a luptei de clasă, a mijloacelor folosite de P.C.R. a fost studiată la noi dimensiuni de istoriografia contemporană⁸¹.

Vasta problematică a procesului de valorificare a materialului lemnos se oglindește și în gradul de industrializare și de comercializare a lui. Ca urmare, *Indicatorul industriei românești*, ca și unele lucrări independente⁸², reflectă potențialul industrial și comercial al întreprinderilor de ramură, ceea ce îngăduie formularea unor concluzii temeinice și cu privire la structura națională a capitalului, gradul de înzestrare tehnică și de concentrare a forței de muncă. Preocupăți prin excelență de necesitatea industrializării lemnului, unii din autorii nu au sesizat consecințele nefaste ale nerespectării raportului dintre capacitatea de producție a pădurilor și posibilitatea lor de regenerare, mai cu seamă a rășinoaselor, ceea ce a dus în unele zone la întinse despăduriri.

O conturare mai detaliată a problemelor de producție și comerț a asigurat-o și consultarea materialelor cuprinse în lucrările care urmăreau îndeaproape puterea de comercializare a lemnului pe piața externă⁸³. O completare a imaginii tabloului economic al producției și comerțului a rezultat și din analiza lucrărilor dedicate cooperativelor forestiere⁸⁴. Conținutul lor este cu atât mai valoros, cu cît dezvăluie enormele greutăți, provocate îndeosebi de concurența marilor întreprinderi forestiere. Alte lucrări în schimb, referindu-se la cooperarea forestieră, au trecut cu vederea afacerile veruoase ale unor așa-zisi cooperatori, care s-au îmbogățit peste noapte prin spolierea pădurilor⁸⁵.

Din interesul îmbunătățirii procesului de producție și al comercializării s-a acordat o atenție specială transportului forestier, propunîndu-se, totodată, și măsurile necesare pentru dezvoltarea lui⁸⁶. În rare cazuri, această problemă a fost pusă și în legătură cu procesul chimic de distilare a lemnului⁸⁷.

Materiale documentare însemnate furnizează și *revistele de specialitate*: „Buletinul A.G.I.R.”; „Economia forestieră” (1919—1921); „Revista pădurilor” (1918—1943); „Viața forestieră”

⁸⁰ Istoriografia marxist-leninistă s-a manifestat puternic și în perioada interbelică în legătură cu problema tratată de noi. Vezi, între altele, Mihail Roller, 1920. *Contribuții la istoria socială a României*, București, 1937, p. 135; Ștefan Voicu, *Pagini de istorie socială*, București, Editura politică, 1971, p. 99, 165—166.

⁸¹ Vezi, între altele, Gh. Surpat, *Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezomșierească*, București, Ed. științifică, 1962, 300 p. sub redacția lui N. N. Constantinescu, *Situația clasei muncitoare din România, 1914—1944*, București, Ed. politică, 1966, 490 p.; Colectiv, *Mișcarea muncitorească și legislația muncii în România. 1864—1944*, București, Ed. științifică, 1972, p. 67—267.

⁸² Vezi, între alții, H. Brauner, *Comerțul și industria lemnului din România*, ed. a II-a Sibiu, 1932, 247 p.; D. A. Sburian, *Cunoștințele forestiere: despre industria și comerțul cherestelei* București, 1940, 55 p.; Idem, *Les conditions forestieres de la Roumanie: Production, industrie et commerce du bois*, București, 1932; Gh. Nicolau, *Possibilitatea de intensificare a valorificării produselor lemnoase*, București, 1934, p. 75 p.; D. A. Sburian, *Fabrici de cherestea*, Sibiu, 1934, 254 p.

⁸³ *Raport asupra valorificării lemnului românesc*, B.N.R., București, 1938; *Comerțul exterior al României. 1926—1937*, București, 1939, vol. I, p. I, p. 554—568.

⁸⁴ Adrian Stîncescu, *Sistemul cooperativ în economia forestieră*, București, 1934, 63 p.; George Turneanu, *Exploatarea lemnului în cooperarea românească*, București, 1923, 32 p.; Eugen Vilceanu, *Evoluția cooperativelor de producție forestieră în perioada 1921—1930*, București, 1932, 23 p.; Scarlat Panaitescu, *Din industria lemnului*, București, 1919, p. 35—43; A. Gh. Galan, *40 de ani de experiențe cooperativiste în România*, București, 1935, 275 p.

⁸⁵ Z. Ornea, *Țărănismul. Studiu sociologic*, București, Editura politică, 1869, p. 230.

⁸⁶ Vezi, între alții, G. V. Nicolau-Bîrlad, *Transporturi forestiere*, vol. I—II, Cernica 1933—1934, 400 p.; Ladislau Papp ș.a. *Transportul lemnului pe apă și pe uscat*, București, 1923, 101 p.

⁸⁷ C. Bungeleanu, *Studii și perspective în transporturi și industria chimică în România*, București, 1921, 79 p.

⁸⁸ Din paginile sale am reținut, între altele, materialul lui Eugen Vilceanu, *Evoluția cooperativelor de producție forestieră în perioada 1921—1930*, în „Buletinul A.G.I.R.”, 1932

(1933—1941)⁸⁹, „Industria lemnului“ (1923—1936); „Monitorul forestier“ (1921—1928); „Codril Bucovinei“ (1930—1941); „Albina“ (1927—1932); „Analele economice și statistice“ al căror conținut a devenit din ce în ce mai bogat⁹⁰, pe măsura adâncirii schimbului de opinii dintre factorii politici și cadrele tehnico-ingineresti silvice. Se cuvin menționate și publicațiile *Institutului social român*⁹¹ care cuprind o bogăție de material de interes sociologic, istoric, economic. În temeiul principilor școlii monografice a lui D. Gusti, ele pun un pronunțat accent pe factorii „cosinici“, „biologici“, „spirituali“, „economici“ și „istorici“⁹².

Unele dintre acestea, îndeosebi revista „Sociologia românească“, a susținut intens tipărirea unor lucrări referitoare la zona montană, căutînd să surprindă aspectele diferențiate de celelalte regiuni⁹³. În fine, menționăm și „Revista graniței Năsăudene“ care, în ultimul an al crizei, a analizat, multiplu, factorii ce au determinat stagnarea producției materialului lemnos, politica prețurilor, urmările asupra nivelului de trai al celor ce lucrau la pădure sau diferite fabrici.

În afara informațiilor și analizelor, periodicele, cu mici excepții, relatează situația materială a lucrătorilor din această ramură, gradul lor de combativitate revoluționară. O subliniere fidelă a acestui important aspect o realizează publicațiile muncitorești, îndeosebi cele editate de P.C.R., care, militînd de pe pozițiile materialismului dialectic, dezvăluie cauzele situației reale, pauperismul acestui detașament muncitoresc și propune remedii⁹⁴.

O sursă importantă de informație o reprezintă *presa oficială și semi-oficială*. De multe ori, în cadrul acestora întîlnim relatări pline de conținut cu privire la locul de muncă al forestierilor, doleanțele lor, lupta pentru contract colectiv, cerințe pentru rezolvarea unor probleme sanitare, criticarea unor regulamente de muncă, comentarea unor texte de legi, conținutul unor interpellări în parlament și altele. În acest sens, așteaptă să fie folosite articolele despre viața forestierilor, a lucrătorilor lemnari, a plutășilor din paginile cotidienele⁹⁵, „Adevărul“, „Dimineața“, „Argus“, „Bacăul“, „Dezvăluirea“, „Desrobirea“, „Prutul“ și altele. Aceleași organe de presă au redat, atît atmosfera congreselor inginerilor silvici ținute în Transilvania, Moldova, Bucovina și alte provincii, cît și unele relatări asupra grevelor din bazinul Mureșului, Trotușului, Bistriței, Oltului și Someșului⁹⁶. Semnificativ nu numai prin conținut, dar și prin titulatură, ca mod de a exprima sintetic liniile directoare ale politicii economice în acest domeniu, este și „Zigzaguri forestiere“.

Aspectelor economice, îndeosebi evoluției ramurii forestiere în perioada la care ne referim le-au fost consacrate în zilele noastre studii bine cotate între specialiști⁹⁷. Unele din acestea au o arie restrînsă, referindu-se mai cu seamă la Moldova⁹⁸. Un alt grup, mai numeros, a fost afec-

⁸⁹ Pentru valoarea lor documentară interesează îndeosebi V. Sabău, *Exportul normal de cherestea al României*, în „Viața forestieră“, nr. 2, 1936 și Val. Dinu, *Pădurea românească bun al națiunii*, în *Idem*, nr. 8—9, 1936.

⁹⁰ Vezi, printre altele, G. Mînescu, *Cîteva considerații privind cooperarea și economia forestieră românească*, în „Analele economice și statistice“ nr. 6—9, 1937.

⁹¹ Vlorel D. Trîlfa, *Economia forestieră mijloc de trai al moșilor din cătunul Capsea (Cîmpenia)*; Mircea Tîrlung, Const. Durdun, *Tîrnovo-Caraș, un sat de plugari-muncitori industriali*; Mircea Tîrlung, *Plutăriul și condițiile de muncă și viață a plutășilor de pe Bistrița*.

⁹² M. Constantinescu, Ov. Bădina, Ernő Gall, *Gîndirea sociologică din România*, Buc. 1973, p. 82.

⁹³ Prin cercetarea și urmărirea fenomenelor sociologice și istorico-economice din comuna Albac, județul Turda, s-a schițat micromonografia: *Albac. Exploatatori de păduri* publicată în „Sociologia românească“, an. III, nr. 4—6, p. 255—257.

⁹⁴ Pentru cadrul general al acestor probleme vezi: A. Karetchki, C. Cloșcă, *Publicații antifasciste ieșene*, Iași, 1969, 205 p.

⁹⁵ Vezi de pildă: „Adevărul“ din 26 aprilie 1924; „Argus“ din 8 mai 1925, „Dimineața“ din 4 februarie și 20 octombrie 1935; „Bacăul“ din 28 iunie 1925; „Economia rurală“ din 15 martie 1938; „România“ din 18 aprilie 1938.

⁹⁶ O analiză mai detaliată asupra acestei probleme, am realizat-o în lucrarea intitulată: *Situația și lupta maselor muncitoare din exploatările forestiere și întreprinderile pentru industrializarea lemnului în perioada interbelică (1918—august 1940)*, (în mss., 56 pagini).

⁹⁷ V. Axenciuc, *Contribuții la cercetarea pătrunderii și dominației capitalului străin în industria forestieră a României...*

⁹⁸ C. Botez și C. Swizewski, *Contribuții economico-geografice la studiul industriei lemnului din Moldova*, în „Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza“ din Iași“, Geologie-geografie

tat problemelor situației materiale, sociale și, mai ales, lupte muncitorilor forestieri împotriva exploatarei, pentru dreptate socială, democrație și progres⁹⁹, aspecte care au fost total neglijate de cercetătorii burghezi.

O altă grupă de informații prețioasă studierii istoriei fondului forestier, o constituie *legile, regulamentele, deciziile și diferite publicații ministeriale, tipărite în „Monitorul Oficial”*. Colecția *Codul general al României*, alcătuită de C. Hamangiu, concepută într-un corpus riguros și sistematic, ușurează enorm cercetarea legislației forestiere elaborate sub regimul burghez¹⁰⁰. Pentru înțelegerea cadrului juridic, un rol deosebit îl are Tratatul de drept silvic român al lui Gh. Nedici și Const. Gr. C. Zotta, specialiști care și-au propus să releve lipsurile legislației forestiere și să pună de acord legile elaborate după 1918 cu codul silvic¹⁰¹. Cadrul juridic a fost luat în studiu și de Vasile Sabău, care, după o largă și documentată incursiune în trecut, s-a ocupat de legislația respectivă în perioada de după desăvârșirea unificării statului, relevând, între altele, că, pentru „a putea promova cu adevărat economia forestieră, înăuntrul căreia este nevoie de ordine și sistem, aceasta trebuie scoasă de sub aservirea ei la alte ramuri economice”¹⁰². Cu alte cuvinte, autorul, pătruns de importanța deosebită a acestei ramuri, susținea necesitatea adâncirii și organizării în toate compartimentele economice a exploatarei pădurilor după un plan de ansamblu care, ordonând raporturile dintre producție și consum, să păstreze „ființa” pădurilor într-un cadru care să le asigure conservarea și ameliorarea. Unele din legi au circulat ca texte independente, putând fi puse mai ușor la dispoziția factorilor executivi¹⁰³, însoțite fiind de largi comentarii făcute de specialiști¹⁰⁴. Și unele și altele erau menite să fixeze și să propage un nou cadru juridic

tom X, 1964, p. 59–168; C. Botez și I. Saizu; *Contribuții la cunoașterea situației industriei forestiere din nordul Moldovei în anii crizei economice din 1929–1933*, în Idem, *Științe filozofice economice și juridice*, tom. XI, 1965, p. 189–200; C. Botez, Gh. Balica, *Arhivele, izvor bogat de informare privind istoricul exploatareilor forestiere din Moldova*, în „Revista arhivelor”, an. IX (1966), nr. 2, p. 101–124.

⁹⁹ Simon Fuchs, *Greva muncitorilor din valea Mureșului în anul 1925* în vol. *Studii și referate privind istoria României*, partea a II-a, București, Editura Academiei, 1954; Idem, *Situația industriei forestiere și luptele muncitorilor forestieri la începutul crizei economice din 1929*, în *Studii și materiale de istorie contemporană*, vol. I, București, Editura Academiei, 1956, p. 109–155; V. Ștefănescu și M. Turzal, *Greva muncitorilor lemnari la fabrica de mobilă „Szekely și Reti” din Tg. Mureș (iunie-iulie 1934)* în „Studii și articole de istorie”, tom. IV, București, 1964; Ionel Marin, *Unele acțiuni ale maselor populare din județul Neamț în perioada 1917–1921*, în „Memoria Antiquitatis” III, P. Neamț, 1971; N. Adăniloaei și I. Dîrdală, *Acțiuni jărănești în Bucovina în perioada aplicării reformei agrare din 1921*, în „Studii” an. XVI (1963), nr. 4; Grigore Chirăță, *Din luptele greviste conduse de partid în anii 1922–1923*, în „Studii” an. XIII (1960), nr. 3; L. Eșanu, *Greva muncitorilor de la fabrica de hirtie din Piatra Neamț (iunie-iulie 1926)*, în „Studii și articole de istorie” vol. VII (1965); Simion F. I. Igeți, *Lupta muncitorilor forestieri de pe valea Mureșului din aprilie–mai 1929*, în „Anale de istorie”, nr. 2, 1956. Multe din aspectele care evidențiază această problemă au fost dezbătute cu prilejul organizării de către Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a unei mese rotunde, având ca temă procesul grevist din România. Cu acel prilej, A. Ioghin, Gh. I. Ioniță, M. C. Stănescu, Tr. Udrea, Ilie Ceaușescu și alții au subliniat necesitatea analizei atente a tuturor factorilor interni și externi, subiectivi și obiectivi care au influențat istoria poporului nostru, inclusiv mișcarea muncitorească și activitatea partidului comunist. (*Procesul grevist din România de la crearea Partidului Comunist Român, până la 23 August 1944*, în *Anale de istorie*, an. XVI (1970) nr. 6, p. 70–127).

¹⁰⁰ *Codul legislației silvice*, adnotat și comentat de Const. Gr. C. Zotta și V. I. Farnagea, București, 1935; Corneliu Botez, *Legiuiri silvice*, 1923; *Codul silvic din 8 aprilie 1910, cu modificările la zi*, M-reă, Neamțului, 1945, 137 p.; C. Ivanovici, *Codul silvic din 8 aprilie 1910 cu modificările la zi și adnotat cu note, legi și jurisprudențe*, Buzău, 1937, 97, p.; *Legiuiri silvice Codul silvic, adnotat și comentat*, București, 1923, 201 p.

¹⁰¹ Gh. Nedici, Const. Gr. C. Zotta, *Tratat de drept silvic român*, București, 1935, p. 1.

¹⁰² Vasile Sabău, *Evoluția economiei forestiere în România*, București, 1946, p. 425.

¹⁰³ Vezi, între altele, *Legea pentru completarea și modificarea articolului 1 și 40 din codul silvic din 7 iulie 1930*, R. Sărat, 1932; *Legea pentru satisfacerea trebuirilor normale în lemn de foc și construcție ale populației rurale*, R. Sărat, 1932, 424 p.; *Legea pentru pădurile de protecție*, București, 1935, 8 p.

¹⁰⁴ Ilie C. Demetrescu, *Legea din 20 aprilie 1935 pentru pădurile de protecție*, București, 1936, 41 p. M.; P. Florescu, *Legea impreviziunii și pădurile*, București, 1924, 27 p.

de activitate. Pe larg, acest punct de vedere a fost expus și în unele lucrări apărute în trecut¹⁰⁵. De multe ori, însă, datorită unor factori care țineau de birocrație, cadrul juridic n-a fost aplicat în tot complexul său. „O mulțime de dispoziții legale care ar fi fost salutare pentru pădure dacă s-ar fi aplicat, au rămas — sublinia în acest sens unul din contemporani — numai pe hirtie, cum, dealtfel, se întâmplă în toate domeniile de activitate din România”¹⁰⁶.

O sursă de primă importanță a prezentat-o *dezbaterile parlamentare*. Valoarea lor documentară este sporită prin argumentația care o aduc în Cameră și Senat deputații opoziției, dînd în vileag limitele legislației și interesele de monopol ale unor grupări interesate. Semnalăm discursurile rostite în legătură cu legea pentru exproprierea și formarea de păduri județene și comunale¹⁰⁷, ca și interpellările care dezvăluie de la tribuna parlamentului samavolnicile săvîrșite de autorități asupra sătenilor și muncitorilor forestieri¹⁰⁸.

O valoare documentară însemnată, care însă nu exclude necesitatea confruntării cu alte surse, oferă *lucrările statistice*; ele dau, la nivel de ramură, informații pe linie de cifre, ceea ce îngăduie stabilirea unei tendințe sau direcții în economia forestieră, potrivit conjuncturii interne și internaționale. De mare valoare sînt și anuarele statistice publicate de Direcția centrală de statistică, *Anuarul forestier pentru industria și comerțul lemnului din România*, datele cuprinse în *Recensămîntul general al populației României din decembrie 1930*, *Agenda forestieră întocmită de V.N. Stinghe și D.A. Sburian*¹⁰⁹, ca și alte statistici¹¹⁰. Utile se dovedesc și statisticile cuprinse în volumele consacrate special comerțului exterior¹¹¹. Deși concepute după criterii specifice gîndirii timpului, datele, cercetate și analizate cu grijă, oferă un imens material documentar, permițînd evidențierea locului României pe piața mondială a lemnului, surprinderea cît mai exactă a gradului de prelucrare a materialului silvestru destinat exportului. Am constatat, de pildă, că, din dorința de a atrage în țară o cantitate mai mare de devize, s-a forțat din nou, după criza economică, exportul de lemn, România ajungînd în 1935 să fie cotate ca primul stat din lume la exportul lemnului de foc¹¹².

Domeniul de informare pentru toată perioada interbelică a fost extins în zilele noastre prin *Colecția de documente publicate de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.* în legătură cu activitatea revoluționară a muncitorilor¹¹³. Un spațiu însemnat în aceste volume a fost rezervat organizării și formelor de luptă aplicate de muncitorii forestieri. Parte din documente au fost selectate din presa socialistă a timpului, îndeosebi din „Socialismul”, „Piatra socialistă”, „Știința”, „Sfatul lucrătorilor în lemn și mobilă”, „Tineretul socialist”, „Înainte” și altele¹¹⁴.

¹⁰⁵ Vezi, între alții, P. Ioan, *Noile îndrumări constituționale la păduri*, București, 1939, 20 p.; V. Sabău, *Evoluția economiei forestiere în România* (regimul juridic), București, 1946, 520 p.; Gh. Nedici și alții, *Tratat de drept silvic român*, București, 1935, 251 p.

¹⁰⁶ Ioan P. Diaconescu, *op. cit.*, p. 131.

¹⁰⁷ N. Borzea de Vișt, *Discurs cu ocazia depunerii în senat a legii pentru exproprierea și formarea de păduri județene și comunale*, București, 1924, 20 p.

¹⁰⁸ I. Scridon, *Discursuri în sesiuni extraordinare și ordinare din parlament 1932—1933*, Bistrița, 1934, 75 p.

¹⁰⁹ N. Stinghe și D. A. Sburian, *Agenda forestieră a României*, București, 1941.

¹¹⁰ *Statistica pădurilor din România pe anul 1922*, Chișinău, 1922—1924; D. A. Sburian, *Statistica pădurilor din România pe anul 1929*, București, 1931, 25 p.; *Statistica pădurilor statului (1930—1931)*, București, 1931, 25 p.; C. Ivanovici, *Statistica pădurilor în anul forestier 1937—1938*, București, 1939.

¹¹¹ *Comerțul exterior al României 1928—1937*, vol. I, București, 1939.

¹¹² *Raport asupra valorificării lemnului românesc*, B.N.R., București, 1938.

¹¹³ *Documente din istoria Partidului Comunist din România 1917—1922*, București, E.P.L.P., 1953, ediția a II-a, București, E.S.P.L.P., 1956; Idem, 1923—1928, București, E.P.L.P., 1953; Idem, 1929—1933, București, E.S.P.L.P., 1955; Idem, 1934—1937, București, E.S.P.L.P., 1957; Idem, 1917—1944, București, E.P.L.P., 1953; *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, București, Ed politică, 1966; Idem, 1921—1924, București, Ed. politică, 1970; G. Irimescu și Fl. Popovici, *Documente privind acțiuni greviste ale muncitorilor forestieri din Bucovina în anii 1929—1933*, în „Revista arhivelor”, nr. 2, 1967 p. 317—324.

¹¹⁴ Valoarea conținutului presei de stînga a fost amplu analizată de Titu Georgescu și M. Ioanid, *Presa P.C.R. și organizațiile sale de masă, 1921—1944*, București, Ed. științifică, 1963, 381 p.

O sursă prețioasă de documentare o constituie materialele prezentate la congresele silvice și dările de seamă anuale ale societății „Progresul silvic”¹¹⁵. La nivelul congreselor inginerilor silvici s-a subliniat insistent necesitatea promovării științei în acest domeniu, ca pirghie care asigură administrarea, conservarea și exploatarea chibzuită a patrimoniului silvic¹¹⁶. La același nivel, s-a criticat în dese rânduri, ca de pildă la Congresul inginerilor silvici din 25–28 mai 1934, influența total negativă a politicianismului asupra vieții economiei forestiere și a legislației¹¹⁷, faptul că „nu e continuitate în programele guvernelor, lipsește aza directoare; avem pasiunea legisferărilor și improvizațiilor efemere”¹¹⁸. Lăsând la o parte doza exagerată de negativism, aprecierea corespunde în bună parte realităților.

Problema la care ne referim a suscitat interes și la Congresele Asociației generale a inginerilor din România (A.G.I.R.), din rândul cărora se remarcă, în special, cel de la Iași, susținut, în 1936, de importante și realiste lucrări referitoare la rolul culturilor forestiere de protecție împotriva secetei¹¹⁹.

O grupă de izvoare au reprezentat-o *amintirile și memoriile* care, însă, au o valoare oarecum mai limitată. Aceste memorii, datorate unor personalități din epocă, sînt îmbibate de un pronunțat caracter de clasă și de o anumită doză de subiectivism¹²⁰. Cu toate acestea, memorialistica oferă pagini vii de istorie, care, preluate critic, pot servi temei de față.

În studiul asupra vastei problematice a fondului forestier se includ și *materialele inedite* răspândite, cu deosebire, în principalele județe ale țării. Avem în vedere, cel dintîi, fondurile aflate la ministerul de resort, la Arhivele Statului din Capitală, Iași, Cluj, Tg. Mureș, Sibiu, Suceava, P. Neamț, Birlad, Focșani, Bacău, Craiova, R. Vilcea, Timișoara și altele, ca și cele care au aparținut societății forestiere, cooperativei forestiere și serviciilor silvice. Toate acestea, ca și fondurile aflate în Arhive C.C. al P.C.R., la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și la unele comitete județene de partid reprezintă o sursă de valoare pentru cercetarea aspectelor sociale, a condițiilor de muncă și trai ale muncitorilor forestieri, a organizării și luptei lor. Valoarea arhivelor, ca izvor bogat de informare în cercetarea economiei forestiere, am semnalat-o și cu alt prilej¹²¹, relevînd, de pildă, că în Moldova există fonduri arhivistice prețioase care completează multe din informațiile editate. Arhivele oferă, mai ales, știri despre gruparea întreprinderilor în raport cu zonele forestiere de exploatare, cu procesul de producție și cu activitatea muncitorilor forestieri, atît a celor din unitățile de prelucrare a lemnului¹²², cît și din domeniul industriei hîrtiei¹²³. Investigația mai profundă a unor aspecte este însă stînjinită de faptul că unele fonduri au fost distruse de război, sau expuse premeditat, degradării de către foștii patroni sau administratori.

¹¹⁵ A 45-a adunare generală în zilele de 14–16 iunie 1931, București, 1931, 105 p.; A 46-a adunare generală în zilele de 16–19 iunie 1932, București, 1932, 223 p.; A 47-a adunare generală în zilele de 25–27 mai 1933, București, 1933, 181 p.; A 48-a adunare generală din zilele de 23–28 mai 1934, București, 1934, 288 p.; A 49-a adunare generală în zilele de 6–9 iunie 1935, București, 1935, 525 p.; 50 de ani de existență 1886–1936, București, 1936, 102 p.; A 51-a adunare generală în zilele de 30–31 mai și 1–2 iunie 1937, București, 1937, 286 p.; A 52-a adunare generală în zilele de 2–5 iunie 1938, București, 1938, 304 p.; A 53-a adunare generală în zilele de 28–29 mai 1939, Buc., 1939, 214 p.; A 56-a adunare generală în zilele de 24–25 mai, Buc., 1943, 134 p.

¹¹⁶ Vezi, între alții Ilie C. Demetrescu, *Critică drept mijloc pentru promovarea științei forestiere românești*, București, 1937, 32 p.

¹¹⁷ A 48-a adunare generală a Societății „Progresul forestier” din zilele de 25–28 mai 1934, București, 1934, p. 102.

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 139.

¹¹⁹ Vezi o amplă analiză asupra acestei probleme la Ioan Z. Iușe, *Contribuții la istoria culturilor forestiere de protecție a cîmpului din România*, în „Terra nostra”, vol. III, 1973, p. 286–287.

¹²⁰ N. Iorga, *Memorii*, vol. II–VI, Editura Națională, București, perioada anilor 1918–1938; Al. Marghiloman, *Note politice*, vol. IV–V; *Memorii asupra situației generale a țării*, s. 1., ș.a.

¹²¹ C. Botez, Gh. Balica, *Arhivele, izvor bogat de informare privind istoricul exploatareilor forestiere din Moldova*, în „Revista arhivelor”, an IX (1966), nr. 2, p. 101–124.

¹²² *Ibidem*, p. 119–192.

¹²³ D. Berlescu, C. Botez și I. Saizu, *Fabrica de celuloză și hîrtie „Letea” Bacău. Nouă decenii de existență*, Bacău, 1971–p. 13–40.

Dintre toate fondurile, cele de la Arhivele Statului din București rețin atenția prin bogăția multilaterală de informații. În mod deosebit amintesc *Fondul Direcției și Ocoale Silvice*, dat de puțin timp în cercetare, care cuprinde o bogăție de elemente concrete pentru principalele zone ale țării. De fapt, acest fond arhivistic este singurul care nu tratează altceva decât activitatea și viața economiei forestiere. Fondul Președinția Consiliului de Miniștri dezvăluie noi idei despre administrarea pădurilor comunităților de avere din Caransebeș. Nu întâmplător titlul unui referat redactat în anul 1927 începe cu „abuzurile” înfăptuite asupra acestor mari averi¹²⁴. Bogatul material demonstrează că s-au vindut „cantități de mii de vagoane” și că s-a dat, prin arendă, în exploatare „mai multe mii de jugăre fără licitație publică”¹²⁵. Se specifică printre altele că încălcările au mers pînă acolo încît s-au modificat parchetele anuale de tăieri, că a fost „re-țușat” — ceea ce nu este permis în știința silvică — planul de amenajare al pădurilor Golet și Obreja. Prin astfel de mașinații, la sfîrșitul anului 1926 s-au tăiat parcele de păduri care nu reveneau anului respectiv. Nemulțumirea a fost generală. Cei peste 140 000 locuitori din 94 comune au protestat împotriva samavolniciei și abuzurilor.

Bogate informații se întîlnesc în fondurile existente la Arhivele statului Ilfov, suplinind în mare măsură arhiva pierdută a uneia dintre cele mai importante firme „S.A. pentru exploatarea de păduri și ferăstraie cu vaporii (fostă Göetz)”, care proiectează componența consiliilor de administrație, legăturile cu marea finanță, reprezentată de fosta Bancă Marmorosch, Blank et Co și legăturile de afaceri cu unele firme străine¹²⁶.

Bogăția materialelor arhivistice este atît de mare pentru unele unități de exploatare, cum ar fi „S.A.R., pentru industria forestieră Carpatina”¹²⁷, a cărei activitate se desfășura în partea de nord-vest a Munteniei, încît numai pe baza fondului Camerei de comerț, deținut de către Arhivele statului Rm. Vilcea, s-ar putea întocmi un adevărat studiu monografic. De asemenea, Arhivele statului din Suceava constituie un bogat filon documentar, pentru întreaga zonă de nord a Moldovei și Bucovinei. Aici poate fi consultat, între altele, un vast material general și special care aparținut Fondului bisericesc ortodox român din Bucovina (F.B.O.R.B.), instituție ce gospodărea cele mai frumoase zone de rășinoase din țară. Întreaga arie geografică de la nord de Suceava ce aparținea fondului religios, era înțesată de fabrici de diferite mărimi și gater, ce lucrau neconținut pentru rotunjirea veniturilor acestuia. Dosarele instituției respective¹²⁸ cuprind o bogăție de material statistic cu privire la activitatea economică, financiară, comercială, munca din pepiniere, viața corpului silvic, organizarea silviculturilor, forme de școlarizare, munca tăietorilor de păduri și doleanțele lor, greutățile și plîngerile plutașilor, aspecte concrete ale luptei de clasă (proces, manifestații și greve). Corelînd și analizînd critic toate știrile prețioase inedite cu cele cuprinse în diferite lucrări apărute în legătură cu activitatea F.B.O.R.B. se obține o imagine complexă, obiectivă, despre puterea economică și rolul lui¹²⁹.

Fondul Tribunalului județului Cîmpulung și al Prefecturii județului Rădăuți oferă ne-nenumărate date pentru perioada interbelică privitoare, în mare parte, la același aspecte: legături economice pe linia aprovizionării cu lemn de conifere și foioase; extrem de interesante date despre lupta muncitorilor pentru contract colectiv, pentru ziua de muncă de 8 ore, pentru spor de salarii și periclitare, pentru dreptul de a sărbători ziua de 1 Mai, ca și numeroase informații în legătură cu modul cum s-au desfășurat și tergiversat unele procese dintre lucrătorii forestieri și proprietari¹³⁰.

Prețioase materiale pentru tratarea subiectului se întîlnesc, totodată, în fondurile existente din Arhivele Statului din Iași. Unul din cele mai vechi și mai bogate fonduri aparținea Epitropiei Spitalelor „Sf. Spiridon” din Iași. Situațiile întocmite încă înainte de primul război mondial demonstrează că avuția forestieră ocupa un rol important în activitatea financiară

¹²⁴ Arh. St. București, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 31, 128, f. 9.

¹²⁵ *Ibidem*, f. 10.

¹²⁶ Arh. St. Ilfov, fond Tribunalul Ilfov, secția comercială, dos. 2/1888 (vol. II), f. 100—176; dos. 2/1932, (vol. III), f. 75—141; dos. 3/1929, (vol. IV), f. 262—268.

¹²⁷ Arh. St. Rîmnice Vilcea, fond Camera de Comerț și Industria Rm. Vilcea, dos. 4/1932, f. 1—25.

¹²⁸ Întregul fond existent numai la Suceava este inventariat în aproape 2 000 de unități arhivistice.

¹²⁹ C. Botez și D. Boșescu, „Exploatarea miniere din bazinul Vatra Dornei în preajma și în timpul celui de al doilea război mondial”, (cu referire la F.B.O.R.B.) în „Analele Universității „Al. I. Cuza” din Iași”, Istorie, 1966.

¹³⁰ Arh. St. Suceava, fond Tribunalul jud. Cîmpulung, și fond Prefectura județului Rădăuți.

a instituțiilor respective¹³¹. După război, în urma reformei agrare din 1921, Epitropia ieșeană a continuat să dețină un vast patrimoniu silvic¹³² în județele Neamț, Bacău, Vaslui, Putna, Tutova, Covurlui, Răman și Dorohoi. În cadrul grupului de informații provenit din fondurile arhivistic ale instituțiilor respective precumpănitoare sub aspect social sînt plîngerile muncitorilor și țărănilor privitoare la „socotelle nelnelchelte” cu juriștii Epitropiei. Unele litigii au devenit proverbiale datorită prelungirii lor; cîteva procese au ținut peste două decenii, stingîndu-se abia în 1945.

Tot în custodia Arhivelor Statului din Iași se întîlnesc informații de primă valoare pentru activitatea economică și socială din majoritatea județelor legate de axa montană și deluroasă, îndeosebi în vastul și bogatul fond al Inspectoratului III Industrial¹³³, care cuprinde referiri, analize, statistici și chiar mici studii descriptive asupra unor întreprinderi din industria lemnului.

Bogăția de informații documentare din Iași, completată cu aceea aflată în Arhivele statului Bacău¹³⁴, Platră Neamț¹³⁵, Birlad și Focșani¹³⁶, facilitează mult formarea unei imagini precise asupra evoluției sinuoase a capitalului forestier, a prefacerilor survenite, a trecerii de la micile fabricuțe și gaterie la întreprinderi dirijate de cîteva bănci specializate, a luptelor muncitorilor din acest domeniu.

De un real folos sînt informațiile puse la dispoziție de Arhivele statului din Tg. Mureș și Sibiu, importante centre deținătoare de fonduri inedite silvice. Bogății masivi de rășinoase, de o calitate excepțională, au determinat — o demonstrează actele — o puternică penetrație a capitalului din vestul european în această parte a țării, incomparabil mai intensă decît în alte zone ale țării. Nota particulară a exploataării se oglindește veridic în procesele și luptele greviste ce s-au declanșat în întreaga perioadă interbelică pe teritoriul județelor Trei Scaune, Ciuc și Mureș¹³⁷. Marile mișcări sociale de aici au fost surprinse pe larg chiar în presa burgheză.

Interesul cîștigă, așadar, în valoare prin ponderea ce materialele a acordă problemei luptei de clasă. În acest sector, marea majoritate a lucrătorilor tăietori de păduri era sezonieră. În practica lor, se îmbina creșterea animalelor, cu munca la pădure. În unele regiuni ale țării, în funcție de sezon, ei activau, fie ca tăietori de păduri, fie ca plutăși sau cărăuși pentru materialul lemnos curățat într-o primă formă.

Nivelul tehnic la care se desfășura procesul de producție la cele mai multe întreprinderi forestiere punea pe muncitori în situația de a fi constrînși să depună eforturi fizice extreme. Munca dificilă a acestei categorii de muncitori, obligați să lucreze răspîndiți pe mari întinderi montane sau submontane, supuși practic stihliilor naturii, a atras atenția multor gînditori. Caracterizarea făcută de V. I. Lenin, în lucrarea *Dezvoltarea capitalismului în Rusia* că muncile „forestiere fac parte din categoria muncilor celor mai prost plătite; condițiile sanitare sînt mizerabile și sănătatea muncitorilor se distruge într-o măsură foarte mare, muncitorii, pierduți în adîncul pădurilor, sînt lipsiți de orice apărare și în această ramură a industriei domnesc în toată puterea lor robia, truck-sistem-ul și alte lucruri de felul acesta care însoțesc ocupațiile țărănești patriarhale¹³⁸, are valoare și pentru înțelegerea situației muncitorilor forestieri de la noi.

Studierea atentă a problemelor sociale din acest compartiment ridică de la început unele chestiuni legate de modul cum trebuie procedat la periodizarea fenomenelor și acțiunilor muncitorești și aceasta pentru considerentul de bază că evoluția ramurilor forestiere nu se su-

¹³¹ O dovadă în acest sens este și lucrarea lui: Gheorghiu C. Ernest, *Studiu asupra pădurilor casri Sf. Spiridon din Iași*, Tipografia Soc. „Progresul silvic, (s.1.), 1913, 75 p.

¹³² Arh. St. Iași, fond Epitropia Spitalelor” Sf. Spiridon”, cu deosebite Dosarele pentru anii 1919—1934.

¹³³ Arh. St. Iași, fond Inspectoratul III Industrial, dos. 549—569; 862—864; 1043—1078; 1189—1284.

¹³⁴ Arh. St. Bacău, fond Fabrica „Letca”, pachet 12, dos. 14/1920, f. 53; dos. 19/1920, f. 57—61; pachet 10 dări de seamă pentru anii 1919—1939; fond Camera de Comerț, registrul inventar-firme pentru anii 1920—1938 (firmele fabricilor de lemn și derivate din lemn).

¹³⁵ Arh. St. Neamț, fond Prefectura Neamț, dos. 70/1923—1924, dos. 2/1930, f. 38; dos. 1/1925, f. 9; dos. 172/1929, f. 17; fond Parchetul Tribunalului Neamț, dos. 2/1925, f. 3; dos. 663/1929, f. 17; dos. 263/1931, f. 25—26.

¹³⁶ Arh. St. Focșani, dețin un important fond arhivistic referitor la istorica zonă a pădurilor Vrancei.

¹³⁷ Arh. St. Tg. Mureș, fond Prefectura Mureș, dos. 72/1923, f. 2—3; dos. 76/1923; f. 1; dos. 167/1924, f. 17; dos. 159/1924, f. 16; dos. 5622/1929, f. 1—13; dos. 7025/1929, f. 16; dos. 5774/1933, f. 18—25; dos. 6612/1934, f. 71—101; dos. 7112/1936, f. 121—132.

¹³⁸ V. I. Lenin, *Dezvoltarea capitalismului în Rusia*, vol. 3, București, Ed. P. M. R., 1951, p. 499.

propune identic cu diviziunea istorică clasică, unanim acceptată de istorici și economiști. Ținând seama de particularitățile economiei forestiere se poate legitima și strădania de a modifica conform acestor caracteristici, periodizarea însăși a luptei muncitorilor forestieri. Dovada, în industria prelucrării lemnului criza a izbucnit cu trei ani mai devreme decât în celelalte sectoare ale economiei naționale, ceea ce a impus ca și la nivelul mișcării muncitorești să aibă loc puternice manifestări sociale. De altminteri, asemenea particularități au și fost luate drept criterii pentru o periodizare proprie economiei forestiere¹³⁹. Cert, verificabil este că perioada interbelică nu a fost defrișată analitic din punct de vedere istoric, ci a fost doar surprinsă în cadrul unei tematici mai largi, doar ca o verigă de legătură.

Documentația existentă, ca și urmărirea curbei graficelor privind evoluția cantitativă și valorică a permis să se demonstreze grațior că după primii ani postbelici, în care a avut loc o nechibzuită exploatare, nu a urmat, cum s-a întâmplat în general în celelalte ramuri, o refacere, încheiată în anul 1924, când s-a atins nivelul antebelic, ci a continuat, în proporții fără precedent, o exploatare intensivă care nu a ținut seama de capacitatea de regenerare a pădurilor. Faptul a determinat ca spre sfârșitul anului 1926, economia forestieră să înregistreze primele simptome ale unei puternice crize de supraproducție.

Criza a dălnuit puternic, în linii generale, până în anul 1932, când cercurile conducătoare au întreprins primele măsuri mai energice în legătură cu redresarea comercializării materialului lemnos, măsuri luate în strinsă legătură cu cerințele sectorului agricol, de care silvicultura era strâns legată, și cu celelalte ramuri. După acest an, politica de refacere, de chibzuire mai pregnantă în exploatarea și administrarea fondului silvic a avut o linie continuă ascendentă, rezultatele fiind direct influențate de curentul etatist în materie economică. Preocupările pentru o folosire mai judicioasă a fondului forestier, care constituiau o cerință obiectivă a timpului, au fost însă mult frînate, mai ales în direcția regenerării și administrării pădurilor, de îndată ce s-a semnat la 23 martie 1939 înrobitorul tratat economic cu cel de-al treilea Reich. Germania a urmărit, metodic și insistent, să exploateze la maximum „aurul verde”, după cum proceda în ramura industriei petrolului și a producției agricole și animaliere.

* * *

Rezultă, în final, că economia națională poate fi asemuită cu un uriaș și puternic arbore care, prin rădăcinile sale viguroase, primește permanent viață pentru ramificațiile din coroana sa. Una din rădăcinile de bază ale arborelui economic o constituie economia forestieră cu cele două subramuri componente: a) silvicultura, cu vasta ei întindere materializată în valoroasele păduri care dau materialul lemnos, și b) compartimentul prelucrării și comercializării produselor superioare obținute, atât de solicitate pe piața internă și externă. Cu cât este o mai strinsă legătură între ambele componente, în sensul că se prelucrează mai mult sau mai puțin produsul lemnos brut, cu atât economia forestieră este mai dinamică, mai organizată, sau invers.

Economia forestieră și viața pădurii sînt astfel rînduite încît se impun satisfăcute două exigențe necruțătoare: *permanența pădurii și asigurarea utilizării ei continui*. Aceste două elemente, structural și reciproc condiționate, implică o fructificare civilizată a materialului lemnos, ceea ce, implicit, constituie axa directoare a doctrinei forestiere. Evident, între utilizarea continuă a pădurii (fructificare, exploatare) și permanența ei nu-i nici un antagonism. Ambele aspecte presupun respectarea strictă a normelor vieții fondului forestier, ca funcție productiv-economică și, totodată, satisfacerea exigențelor care asigură continuitatea pădurii. Plecînd de la această axiomă, observăm că pădurile, chiar privite exclusiv din punct de vedere economic, depășesc însemnătatea bunurilor naturale obișnuite. Întîi pentru că, față de celelalte bogății terestre, dețin facultatea de a regenera, în anumite condiții de respectare, fiind eterne. În al doilea rînd, pe lângă utilitatea pur economică, ele îndeplinesc un larg fascicol de alte însușiri pentru întreaga colectivitate.

DE L'HISTOIRE DE LA FORET ROUMAINE (II). COORDONNÉS BIBLIOGRAPHIQUES

R é s u m é

L'auteur présente d'une manière exhaustive les travaux qui se réfèrent au problème proposé d'être étudié.

Les travaux fondamentaux sont analysés d'une façon détaillée.

¹³⁹ V. Anencleuc, *Situația economică—socială a României în perioada 1919—1924*, în „Anale de istorie”, an XII, (1966), nr. 4, p. 125 și urm.